

Türkiye’de Yayımlanan Eleştirel Pedagoji Araştırmaları Üzerine Bir Bibliyografik Çözümleme*

A Bibliographic Analysis of Critical Pedagogical Studies Published in Turkey

Ayhan Ural¹, Hilal Çalmaşur²

¹Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı.
urala@gazi.edu.tr

²Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim
Yönetimi Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi. hilal.calmasur@gazi.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Sistematik Derleme/ Systematic Review
Makalenin Geliş Tarihi: 06.07.2023 **Yayına Kabul Tarihi:** 18.08.2023

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yayımlanan, anahtar sözcükleri arasında eleştirel pedagoji olan tez ve makalelere ilişkin bibliyografik bir çözümleme yapmaktır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden bibliyometri yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını, 1 Haziran 2023 tarihine kadar YÖK Tez Merkezi ve ULAKBİM-TR Dizin veri tabanlarında indekslenen ve anahtar sözcükleri arasında eleştirel pedagoji olan 19 tez ve 23 makale oluşturmaktadır. Bu araştırmada nitel veri analiz türlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Kodlama sürecinde ise kategorik çözümleme tekniği kullanılmıştır. Eleştirel pedagoji konusunda yapılan tez ve makalelere genel olarak bakıldığında; eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin birbirine yakın sayıda olduğu; tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezlerinden oluştuğu; makalelerin çoğunlukla bir ve iki yazarlı olduğu; ilk yayının 2010 yılında yazıldığı, en fazla yayının 2018 ile 2022 yılında yapıldığı; okulöncesi eğitim ve ortaöğretim kademelerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı, yayınların çoğunluğunun literatürü açıklamaya yönelik gerçekleştirildiği için herhangi bir eğitim kademesini kapsamadığı; araştırmaların çok farklı çalışma konu alanlarında şekillendiği; araştırmaların çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerine yöneldiği, karma yöntemde yapılan araştırmaların ise bir sınırlılık gösterdiği; araştırmalarda literatür taramasının, tarama araştırmasının ve durum çalışmasının en çok tercih edilen araştırma modelleri olduğu; araştırmalarda literatüre ilişkin veri kaynaklarına en çok yönelimin olduğu, bununla birlikte öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının en çok çalışılan gruplar olduğu ve araştırmalarda literatürün, görüşme formlarının, ölçeklerin ve dokümanların en çok kullanılan veri toplama araçları olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte eleştirel pedagoji çalışmalarının

***Ahntılama:** Ural, A. ve Çalmaşur, H. (2023). Türkiye’de yayımlanan eleştirel pedagoji araştırmaları üzerine bir bibliyografik çözümleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(3), 1963-1994.

sayısının artması gerektiği; konunun okulöncesi ile ortaöğretim kademelerinde de çalışması gerektiği; araştırmalarda karma yönteme de yer verilmesi gerektiği ve farklı çalışma grupları ile çeşitlendirilme yapılması gerektiği önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel pedagoji, Bibliyometri, Kategorik çözümleme tekniği.

ABSTRACT

The aim of this research is to make a bibliographic analysis of the theses and articles published in Turkey, the keywords of which are critical pedagogy. In this study, the bibliometric research method, one of the qualitative research models, was used. The data source of this research consists of 19 theses and 23 articles whose keyword is critical pedagogy and indexed in the Council of Higher Education Thesis Center and Turkish Academic Network And Information Center Index databases until 1 June 2023. In this research, descriptive analysis, one of the qualitative data analysis types, was used. In the coding process, the categorical analysis technique was used. When we look at the theses and articles on critical pedagogy in general; it has been determined that the number of theses and articles published on critical pedagogy is close to each other; theses are mostly composed of master's theses; articles are mostly with one or two authors; the first publication was written in 2010, with the most publications in 2018 and 2022; that no research has been done in pre-school and secondary education levels, and since most of the publications are carried out to explain the literature, they do not cover any level of education; research is shaped in many different study subject areas; research mostly tend towards qualitative research methods, while research conducted in mixed method show a limitation; literature review, survey research and case study are the most preferred research models; in the research, it is seen that the most orientation to the data sources are related to the literature, however, the teachers and teacher candidates are the most studied groups, and the literature, interview forms, scales and documents are the most preferred data collection tools in the research. However, it can be suggested that the number of critical pedagogical studies should be increased; the subject should also be studied at pre-school and secondary education levels; it is necessary to include mixed method in research and they should be diversified with different study groups.

Keywords: Critical pedagogy, Bibliometrics, Categorical analysis technique.

GİRİŞ

Özünde kapalı sistemlere karşı bir antipati yatan *eleştirel kuramın* izlerinin 1840'lı yıllara kadar sürülebileceği belirtilmektedir (Jay, 2014). Assoun'un (2012) da belirttiği gibi Alman idealizminden beslenen eleştirel kuram, Marx ve Freud'u da temel uğrak olarak kullanmıştır. 1920'li yıllara kadar felsefe, sosyoloji, psikanaliz ve müzikoloji gibi pek çok farklı alanlarda çalışmalar yapan akademisyenlerin disiplinlerarası bir enstitünün gerekliliği noktasında uzlaşmasının, Frankfurt Üniversitesi'ne bağlı

Toplumsal Araştırma Enstitüsü'nün kurulmasını sağladığı ifade edilmektedir (Jay, 2014). Sonraki dönemlerde *Frankfurt Okulu* olarak adlandırılacak enstitünün yaptığı çalışmaların, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan süreçte çok büyük etkiler yarattığı söylenebilir (Bottomore, 2016). Bir eğitim yaklaşımı olarak kökenini eleştirel kuramdan alan eleştirel pedagojinin de bu büyük etkilerden biri olduğu düşünülmektedir (Kincheloe, 2018).

Eleştirel kuramın özellikle pozitivizm eleştirisi, bürokratik ve teknokratik tahakküm eleştirisi ve modern totaliteryanizm analizi konusunda takındığı tavrın eleştirel pedagojinin şekillenmesinde etkili olduğu belirtilmektedir (Bottomore, 2016). Çeşitli ortak problemleri konu edinen ve birbirinden çok farklı isimlerin katkısı ile görünür hale gelen eleştirel pedagojiye temel kavramsal katkıların Marksizm'den; bir bilimsel disipline yönelik katkıların ise eleştirel kuram teorisyenleri tarafından sağlandığı ifade edilmektedir. Platon'dan Dewey'e, William Godwin'den Rousseau'ya, Eric Fromm'dan Sigmund Freud'a birçok ismin eleştirel pedagoji alanının kuramsal tartışmalarının bir parçası olduğu; Freire'den Gramsci'ye, Milani'den Illich'e, Makrenko'dan Bourdieu'ye, Giroux'dan Apple'a ve McLaren'a birçok ismin ise eleştirel pedagojinin gelişiminde önemli etkiler yarattığı açıklanmaktadır. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji ile ilişkilendirilen bütün yazarların eğitimin politik ve ideolojik niteliğine, eğitim ve iktidar ilişkilerine, toplumsal eşitsizliklere ve üretim ilişkilerinde eğitimin etkilerine özgürleştirici ve eşitlikçi temelde bir tavır aldıkları vurgulanmaktadır (Aksoy, 2020). Dolayısıyla eleştirel pedagoji araştırmacılarının, vurguladıkları en önemli konuların kapitalizm ve neoliberal ekonomi politikaları olduğu söylenebilir (Ural ve Öztürk, 2020a). Bu anlayış doğrultusunda devletlerin dünyayı büyük bir supermarket olarak, vatandaşlarını ise basit bir tüketici olarak gördükleri düşünülmektedir (Apple, 1982). Böyle bir düzende eğitimin -alınıp/satılan- bir meta haline getirildiği anlaşılmaktadır (Apple, 2009). Freire (2022a) dünyadaki rolümüzü küçümseyen bu neoliberal söylemleri ve mekanikçi pratikleri öfke potasında eriterek daha adil bir düzen oluşturmanın yolunun kişinin sorumluluğundan geçtiğine; bununla birlikte neoliberalizmin bireyi insanlığın uzaklaştıran etkisiyle mücadelenin en iyi yolunun

ise kişiye değer veren ve eleştirel düşünmeyi aşıl原因 bir eğitim sisteminden geçtiğine değinmektedir (Freire, 2022b).

21. yüzyılın son çeyreğiyle birlikte eleştirel pedagoji kavramının yaygın olarak kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir (Ural, 2020b). *Eleştirel pedagojiyi*, McLaren (2011) öğrenciler tarafından sosyal ve kültürel yapının öğrenilerek anlamlandırılması olarak; Kincheloe (2008) radikal fikir, inanç ve uygulamalardan elde edilen demokratik ve özgürlükçü okul fikri ile beslenen bir çalışma ve uygulama alanı olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir anlatımla eleştirel pedagoji, ezenlerin karşısında, ezilenlerin yanında olanların tutarlılıkla, bilinçle, eşitlik, özgürlük, dayanışma ve ilerleme/dönüştürme gibi kavramlarla birlikte gerçekleştirdiği düşünme, davranma-eyleme, araştırma, öğrenme, öğretme yaklaşımı ve disiplini olarak açıklanmaktadır (Aksoy, 2020). Eleştirel pedagojinin kavramsal odağına bakıldığında Freire'nin (2019a) *bilinçlenme, praxis ve diyalogculuk* kavramlarına; Giroux'nun (1997) *eğitsel imkân ve eleştirel demokrasi* kavramlarına; McLaren'ın (2011) *demokratik sosyal değer* kavramına; Aronowitz'in (2012) *entelektüel emek ve örgütlenme* kavramlarına; Apple'ın (2017) *demokratik mücadele* kavramına vurgu yaptığı belirtilebilir. Eleştirel pedagojinin tanımını şekillendiren araştırmacılar arasında bazı farklılıklar olsa da temel olarak eğitimsel ve sosyal adalet ile eğitimde eşitliğin gerekliliği ortak anlayışını paylaştıkları fark edilmektedir (McLaren, 2011).

Kincheloe'e (2018) göre eğitimi daha eşitlikçi, sosyal bir toplum oluşturmak için kullanmak; McLaren'a (2003a) göre ezilenleri ezilmişliklerinden çıkarmak ve onları ortak bir mücadele ve eleştiri dilinde birleştirmek ve Aronowitz ve Giroux'a (1985) göre okullardaki entelektüel düşünceyi, uğraşı ve pratiği birleştirerek yeniden tanımlamak/dönüştürmek eleştirel pedagojinin temel hedefleri olarak görülmektedir. Daha özelden ise eleştirel pedagoji, öğrencilerin ve öğretmenlerin eleştirel çözümleme ile sağduyu, kuram ile uygulama ve öğrenme ile toplumsal dönüşüm arasındaki ilişkiyi etkili bir şekilde sorgulayıp tartışabilecekleri bir ortam oluşturarak eğitsel uygulamaları ve okulları bu hedefler için dönüştürmeyi amaçlamaktadır (Giroux, 2009). Bu bağlamda, Freire'nin öncülük ettiği ve eleştirel pedagoji çalışmalarının özünü oluşturan

Problem Tanımlayıcı Eğitimin bütün bu hedefleri gerçekleştirmede bireysel ve toplumsal duyarlılığı yüksek bir yaklaşım olduğu kabul edilmektedir. Problem Tanımlayıcı Eğitimin özünü ise *bilinçlenme -conscientization/conscientização-* kavramının oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bilinç ile dünya arasındaki ilişkinin diyalektik bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Freire, 2019a). Başka bir anlatımla Problem Tanımlayıcı Eğitimin var olan işlevselci ve mekanik eğitim sistemini yapısökümüne uğratma arayışı içinde olduğu belirtilmektedir (Vittoria, 2017). Dolayısıyla eleştirel pedagojinin bilgi, eğitim, öğrenme ve öğretme, eğitim programı, okul, yönetici/lider, öğretmen, öğrenci, diğer bileşen ve pedagojik uygulamalar boyutlarında sahip olması gereken özellikleri şu şekilde açıklanabilir:

- i. Eleştirel pedagoji, *bilginin* niçin bazı şekillerde yapılandırıldığını ve belirli gerçeklik inşalarının egemen kültür tarafından meşru kabul edilip onaylanırken niçin ötekilerin dışarıda bırakıldığını sorgulayarak bilgiyi özümsemeye önem vermektedir (McLaren, 2003a).
- ii. Eleştirel pedagojide, *eğitim* öğrencilerin yaşamını etkin biçimde yapılandıran bir toplum ve kültür anlayışı aracılığıyla bir kendini-bilme biçiminin nasıl canlandırılacağını öğrenme sorunu olarak tanımlanmaktadır (Freire ve Macedo, 1998).
- iii. Eleştirel pedagojide, *öğrenme ve öğretme* dünyaya ilişkin bilgi ile kendini bilme, kurma ya da inşa etme süreci olarak kabul edilmektedir (Freire ve Macedo, 1998).
- iv. Eleştirel pedagojide, eğitimsel liderlerin ideolojik ve politik açıdan *eğitim programlarındaki* aksaklık ve bozukluklara karşı farkındalıklarını geliştirmeye, mücadele etmeye ve eleştirel mekanizmayı eğitim programına taşımaya dikkat edilmektedir (McLaren, 2011). Demokratik bir eğitim programının, yaşanan problemlerin araştırılmasına, problemlerle alakalı çözümlerin düşünülerek bu doğrultuda hareket edilmesine ilişkin fırsatlar barındırdığı vurgulanmaktadır (Giroux, 1986).
- v. Eleştirel pedagojide, *okul* değişen uyumlar, çekişmeler ve direnmeler arasında öznellikler ile deneyimlerin üretimi ve özyapısını şekillendiren, öğretmen ve

öğrencilerin kendi öznellikleri ile kendi dünyalarının aktif yazarları olarak var kılınmasına olanak sağlayan merkezler olarak görülmektedir (Giroux, 1998). Okullardan öğrencilere kendi öznelliklerinin ideolojik açıdan ne şekilde oluşturulduğunu çözümlenmede yardımcı olmaları ve eleştirel yurttaşlık temelinde toplumsal dönüşümde etkin bir rol almalarını sağlayacak şekilde eğitmeleri beklenmektedir (McLaren, 2003b).

- vi. Eleştirel pedagojide *yöneticinin/liderin* esas rolü, ezilenin güvensizliğinin sebepleri hakkında düşünmek ve çözüm geliştirmek olarak tanımlanarak eleştirel ve eşitlikçi bir yönetimin nasıl olabileceğine odaklanılmaktadır (Freire, 2019a).
- vii. Eleştirel pedagojide *öğretmen*, özgürleştirici, yardımcı, uzlaştırıcı, düzenleyici, araştırmacı ve buna benzer birçok rolü üstlenebilecek olan birey olarak görülmektedir (Freire, 2019b).
- viii. Eleştirel pedagojide *öğrenci*, kendini tanıyan, vatandaşlık sorumluluğunu bilen ve gelecekte sosyokültürel ve politik sorumluluklar alabilen bir birey olarak tanımlanmaktadır (Knight ve Pearl, 2000).
- ix. Eleştirel pedagojide, ezen-ezilen ilişkisine yönelik yetişkin okuryazarlığıyla ilgili yapılan çalışmalardan, eleştirel pedagojinin *diğer bileşenleri* kapsayabileceği anlaşılmaktadır (Freire, 2019a). Başka bir anlatımla eleştirel pedagojinin eğitimin androgojik kapsamını dikkate alarak hayat boyu öğrenme sürecini önemsediği ifade edilebilir.
- x. Eleştirel pedagojide, toplumu değiştirmeyi hedefleyen *pedagojik uygulamalar* geliştirilmektedir (Pennycook, 1999).

Bu bağlamda, eleştirel pedagojinin teorik ve metodolojik olarak sağlam bir çerçeve sunmasını önemli bulunmaktadır (Weiner, 2000). Özellikle eğitim araştırmaları açısından eleştirel pedagojiye yönelik daha derinlemesine araştırmalar yapılmasının ve araştırma sonuçlarının mevcut eğitim sistemiyle bütünleştirilmesinin büyük bir ihtiyaç olduğu fark edilmektedir (Balcı ve Kocabaş, 2020). Dolayısıyla Türkiye’de eleştirel pedagoji hakkında yapılan araştırmaların bütüncül ve kapsamlı bir şekilde ele alınması, çözümlenmesi, söz konusu çalışmaların benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulma

ihtiyacı bu araştırmayı gerekli kılmaktadır. Türkiye’de eleştirel pedagoji konusunda yapılan tez ve makalelerin bir analizinin yapılmasının çalışmaların niteliği hakkında bilgi vermekle birlikte, diğer araştırmacılara ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu araştırma 1 Haziran 2023 tarihi itibari ile Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi ve ULAKBİM-TR Dizin veri tabanlarında yer alan çalışmalar ile sınırlıdır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı Türkiye’de yayımlanan, anahtar sözcükleri arasında eleştirel pedagoji olan tez ve makalelere ilişkin bibliyografik bir çözümleme yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Eleştirel pedagoji alanında yayımlanmış;
  - a. Tez ve makale sayılarının dağılımı nasıldır?
  - b. Tezlerinin lisansüstü öğrenim düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
  - c. Makalelerinin yazar sayısına göre dağılımı nasıldır?
  - d. Tez ve makalelerinin yayım yılına göre dağılımı nasıldır?
  - e. Tez ve makalelerinin uygulandığı eğitim kademesine göre dağılımı nasıldır?
  - f. Tez ve makalelerinin eleştirel pedagoji ile birlikte incelenen çalışma konu alanına göre dağılımı nasıldır?
  - g. Tez ve makalelerinin araştırma yöntemine göre dağılımı nasıldır?
  - h. Tez ve makalelerinin araştırma modeline göre dağılımı nasıldır?
  - i. Tez ve makalelerinin evren-örneklem/çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?
  - j. Tez ve makalelerinin kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırmanın modeli, veri kaynağı, veri toplama aracı ve verilerin toplanması ve verilerin analizi alt başlıklarına yer verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada *nitel* araştırma modellerinden *bibliyometri araştırma* yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometri, sayısal analiz olarak nicel ve doküman incelemesi açısından da nitel araştırma modeli olarak değerlendirilebilir (Evren ve Kozak, 2014).

Literatürde bibliyometri, üretilmiş yayınların (kitap, tez, dergi, makale vb.) ve bu yayınlar arasındaki ilişkilerin (yayın bilgileri vb.) sayısal (Berger ve Baker, 2014) ve içeriksel (Demir ve Erigüç, 2018) analizini içeren bir yöntem olarak tanımlanmaktadır.

Her alanda bilimsel yayınların sayısının büyük artış gösterdiği son yıllarda, bilimsel alandaki gelişmelerin nasıl olduğunu, alanın dinamikleri ve yapısının nasıl evrildiğini inceleyen ve birtakım filtrelemeler aracılığıyla en önemli araştırma alanlarının neler olduğunu açığa çıkaran bibliyometri yönteminin gerekliliği, alandaki bu zorlukların aşılması açısından önemli görülmektedir (Demir ve Erigüç, 2018). Bibliyometri araştırma türlerinden ise *betimsel bibliyometri* tercih edilmiştir. Betimsel bibliyometri, alanyazının ülkelere, dillerine, yayın yıllarına, yazarlara, konularına vb. göre gösterdiği dağılım ve eğilimleri göstermeye yarayan bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Hertzel, 1987; Osareh, 1996; Yılmaz, 1999).

Veri Kaynağı

Bu araştırmanın veri kaynağını 1 Haziran 2023 tarihine kadar YÖK Ulusal Tez Merkezi ve ULAKBİM-TR Dizin veri tabanlarında indekslenen ve anahtar kelimesi eleştirel pedagoji olan 19 tez ve 23 makale oluşturmaktadır. Aşağıda araştırmanın veri kaynağını oluşturan ilgili çalışmalar alfabetik olarak Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Veri Kaynağını Oluşturan İlgili Çalışmalar

Sıra Numarası	İlgili Çalışmalar
1	Aksakallı, A. (2019). Eleştirel pedagojiye yönelik öğretmenlerin eğitim inançları. <i>Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi</i> , 7(2), 583-605. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/707916 .
2	Aksakallı, A. (2020). Öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine eleştirel pedagojik ilkeler bağlamında yaklaşım. <i>Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 8(3), 931-944. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1144357 .
3	Aksakallı, A., Salar, R., & Turgut, Ü. (2018). Eleştirel pedagoji ilkelerine göre yapılan fen öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. <i>Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 6(6), 961-971. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/533601 .
4	Aslan, H. (2012). <i>Gelecekçi sanat eğitim modellerine temel oluşturması</i>

-
- bakımından görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji ilişkisi* (Tez No. 311867) [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 5 Aslan, Ö. M. (2014). Eğitim felsefesi dersinin okul öncesi öğretmen adaylarının felsefi tercihlerine ve eleştirel pedagojiye yönelik görüşlerine olan etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/70520>.
-
- 6 Aslan, M., & Kozikoğlu, İ. (2015). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının eleştirel pedagojiye ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17041>.
-
- 7 Aybar, Ö. (2022). *Eleştirel pedagoji bağlamında Paulo Friere'nin eğitim anlayışı* (Tez No. 725267) [Yüksek lisans tezi, Muş Alparslan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 8 Aytumur-Sağiroğlu, N. (2013). Özgürleştirici eğitim arayışları: Köy enstitüleri ve eleştirel pedagoji okulu. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1). <https://docplayer.biz.tr/13013345-Ozgurlestirici-egitim-arayislari-koy-enstituleri-ve-elestirel-pedagoji-okulu.html>.
-
- 9 Balcı, A. T. (2016). *Eleştirel pedagoji algısının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 430701) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 10 Bilki, Z. (2023). Developing a reading course model for pre-service English language teachers within the framework of critical pedagogy. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 1387-1401. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1253151>.
-
- 11 Burak, A. (2019). *Okul yöneticileri ve öğretmenlerin eleştirel pedagojiye ilişkin görüşleri* (Tez No. 551508) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 12 Büyükgoze, H., & Fındık, L. Y. (2018). Eleştirel pedagojinin eğitim sistemindeki görünümü: Öğretmenler üzerine bir çalışma. *Ilkogretim Online*, 17(3), 1336-13352. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466355>.
-
- 13 Cavak, G. D. (2022). *Eleştirel pedagoji: Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri* (Tez No. 731006) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 14 Çetin, M. (2022). *Eleştirel pedagoji bağlamında Türkiye'de din eğitiminin felsefi analizi* (Tez No. 730041) [Doktora tezi, Recep Tayyip

---

	Erdoğan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
15	Dal, S. (2018). <i>MEB aday öğretmen yetiştirme programındaki kitapların eleştirel pedagoji açısından değerlendirilmesi</i> (Tez No. 517812) [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
16	Demir, H. (2012). <i>Eleştirel teori ve sosyal-kültürel bileşmeler ekseninde eleştirel sanat pedagojisi</i> (Tez No. 314753) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
17	Demir, H. (2018). <i>Kültürel konformizm ve eleştirel sanat pedagojisinde çoklu-kültürel yapılanmalar</i> (Tez No. 515673) [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
18	Efe, P. (2017). <i>İlkokul 4. sınıfta Türkçe ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi derslerinde eleştirel pedagoji uygulamaları</i> (Tez No. 472040) [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
19	Gürbüz, S. E. (2017). <i>Türkiye'de uluslararası ilişkilerin lisans eğitiminde gizli müfredat ve oryantalizm: Eleştirel pedagojik bir yaklaşım</i> (Tez No. 464599) [Yüksek lisans tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
20	Güven, M. (2016). <i>Sanat eğitiminde eleştirel pedagoji bağlamında kitsch olgusu ve estetik beğeni üzerine bir değerlendirme</i> (Tez No. 430726) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
21	İnce, N. B. (2022). <i>Sınıfta eleştirel pedagoji: İlkokul 4. sınıf öğrencileriyle eleştirel okuryazarlık uygulamalarının yansımaları</i> (Tez No. 738124) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
22	Kaptan, A. Y., & Aslan, H. (2012). Görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji: Sanatın toplumsal ve pedagojik temellerine geleceğe bir bakış. <i>Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> , 21(3), 101-110. https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4391/60379 .
23	Keleş, M. (2013). <i>Eleştirel pedagoji bağlamında medya okuryazarlığı dersinin incelenmesi</i> (Tez No. 344898) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
24	Kesik, F., & Bayram, A. (2015). Eğitim sisteminin eleştirel pedagoji perspektifinden bir değerlendirmesi. <i>Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i> , 11(3), 900-921. https://doi.org/10.17860/efd.42583 .
25	Kotan, A. (2018). <i>Yaşar Kemal'in İnce Memed romanının eleştirel</i>

-
- pedagoji bakış açısından incelenmesi* (Tez No. 524409) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 26 Kozikoğlu, İ., & Erden, R. Z. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim felsefesi inançları ile eleştirel pedagojiye ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ilkogretim Online*, 17(3), 1566-1582. <https://core.ac.uk/download/pdf/230035368.pdf>.
-
- 27 Kükürt, R. O. (2010). *Eleştirel pedagoji açısından Levinas'ta 'öteki' kavramı* (Tez No. 220956) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 28 Mamur, N. (2014). Post-modernizmin sanat eğitime yansıma biçimleri görsel kültür ve eleştirel pedagoji. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 59-77. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59460/854334>.
-
- 29 Ongur, H. Ö., & Gürbüz, S. E. (2019). Türkiye'de uluslararası ilişkiler eğitimi ve oryantalizm: Disipline eleştirel pedagojik bir bakış. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 16(61), 23-38. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.541517>.
-
- 30 Oral, Y. (2010). *Classroom power relations in an English as a foreign language setting from a critical pedagogical perspective* (Tez No. 262807) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 31 Ördem, E., & Yükselir, C. (2017). Views of Turkish EFL instructors on critical pedagogy. *Electronic Turkish Studies*, 12(14), 285-294. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11622>.
-
- 32 Ördem, E., & Ulum, Ö. G. (2019). Critical pedagogy and participatory approach in Turkey: Views of pre-service elt teachers. *Electronic Turkish Studies*, 14(2), 679-693. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14655>.
-
- 33 Ördem, E. (2020). Critical pedagogy and critical theory of technology in English language teaching: Views from Turkey. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 750-763. <https://doi.org/10.29000/rumelide.843340>.
-
- 34 Ördem, E. (2021). What do pre-service English teachers serve? A critical pedagogical perspective. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(33), 522-534. <https://doi.org/10.26466/opus.770219>.
-
- 35 Ördem, E. (2022). Critical pedagogy and language teachers language proficiency: Towards critical language proficiency. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1507-1514.
-

-
- <https://doi.org/10.29000/rumelide.1222344>.
-
- 36 Şahin, Ç., Demir, M. K., & Arcagök, S. (2016). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ilkelerine yönelik yaklaşımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1187-1205. <https://doi.org/10.17556/jef.46732>.
-
- 37 Taşkın, A., & Küçüköğlü, A. (2017). Öğretmen adayı perspektifinden eleştirel pedagoji (Atatürk Üniversitesi örneği). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(2), 1189-1204. <https://dergipark.org.tr/en/pub/teke/issue/30306/327530>.
-
- 38 Türkkan, B. T., & Şenocak, B. B. (2021). Görsel sanatlar öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji konularını öğrenmeye yönelik görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 471-485. <https://doi.org/10.21666/muefd.801120>.
-
- 39 Yaman, Ç. (2022). *Paulo Freire'nin felsefesinde eleştirel pedagojinin çocuk katılımı açısından incelenmesi* (Tez No. 740733) [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 40 Yıldırım, A. (2010). *Paulo Freire ve Ivan Illich'in eğitim anlayışları ekseninde radikal eğitim eleştirisi üzerine bir araştırma* (Tez No. 249597) [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
-
- 41 Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 195-213. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59494/855132>.
-
- 42 Yılmaz, K., Altinkurt, Y., & Ozciftci, E. (2016). The relationship between teachers' views about the cultural values and critical pedagogy. *Eurasian Journal of Educational Research*, 66, 191-210. <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.66.11>.
-

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, eleştirel pedagoji konusunda yapılan tez ve makaleleri incelemek için bir form hazırlanmıştır. Bu form, alt amaçları yanıtlamak için gerekli olan bilgilerden oluşmaktadır. Araştırmada yer verilen tez ve makalelere dair bazı ölçütler belirlenmiştir. Bu ölçütler arasında, tezlerin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi ve makalelerin

ULAKBİM-TR Dizin veri tabanlarında yer alması, tam metin için izin verilmiş olması, arama yapmak için son tarihin 1 Haziran 2023 olarak belirlenmesi, tezlerde ve makalelerde başlığa ve konu kategorisine dikkat edilmesi, eleştirel pedagoji konusuna dair belirlenen anahtar sözcüklerin Türkçe ve İngilizce olarak taranması [eleştirel pedagoji (critical pedagogy)] yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmada 19 tez ve 23 makale olmak üzere toplamda 42 çalışmaya ulaşılmış, ulaşılan tüm çalışmalar veri toplama sürecinde değerlendirilmiştir.

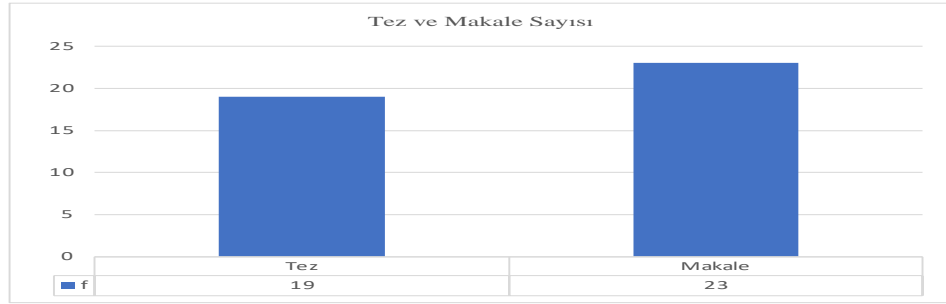
Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel veri analiz türlerinden *betimsel analiz* kullanılmıştır. Betimsel analiz, bir grup veriyi yinelenen öge, tema veya örüntülere göre düzenleyerek tümevarılması için kullanılan bir analiz olarak tanımlanmaktadır (Johnson, 2019). Bu bağlamda bu araştırmada yapılan betimsel analizde temaların önceden belirli olduğu ifade edilebilir. Kodlama sürecinde ise *kategorik çözümleme* tekniği kullanılmıştır. Kategorik çözümleme tekniği, ortak fikirlerden oluşan birçok kodu kapsayan geniş bilgi ünitelerini oluşturmaya yarayan teknik olarak açıklanmaktadır (Corbin ve Strauss, 2008). Kategoriler, eser sayısı, lisansüstü öğrenim durumu, yazar sayısı, yayım yılı, eğitim kademesi, birlikte incelenen çalışma konu alanı ve değişken türü, araştırma yöntemi, araştırma modeli, çalışma grubu, kullanılan veri toplama araçları kriterlerine göre yapılmıştır. Yapılan çözümlenelerde ve analizlerde, yazarların tezlerde ve makalelerde belirttikleri bilgiler dikkate alınarak toplanan veriler Microsoft Excel programı aracılığıyla tamamlanıp, tablo haline getirilmiştir. Analiz sonrasında elde edilen verilerin betimlenmesi için frekans grafikleri kullanılmıştır. Ayrıca geçerlik ve güvenilirlik için veri toplama ve analiz etme aşamalarının detaylı bir şekilde anlatılmasına önem verilmiş, veri kaybını önlemek için bir form kullanılmış ve formdaki bilgilerle tablodaki bilgiler karşılıklı olarak teyit edilmiştir.

BULGULAR

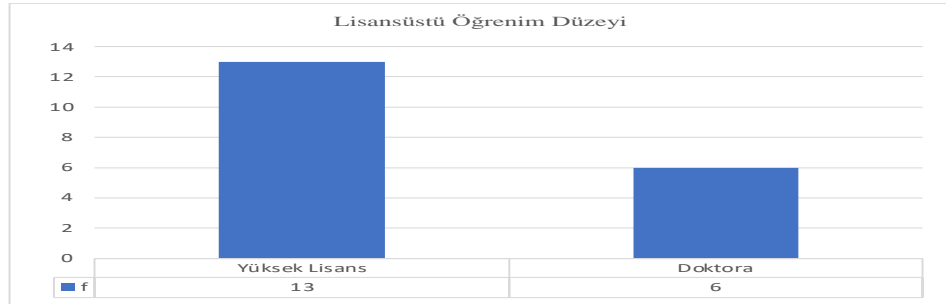
Bu başlık altında, araştırmanın alt amaçlarına ilişkin bulgular grafik ve şekil halinde sunulmuş ve açıklanmıştır. Grafik 1’de eleştirel pedagoji tez ve makale sayılarının dağılımı verilmektedir.

Grafik 1. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makale Sayılarının Dağılımı

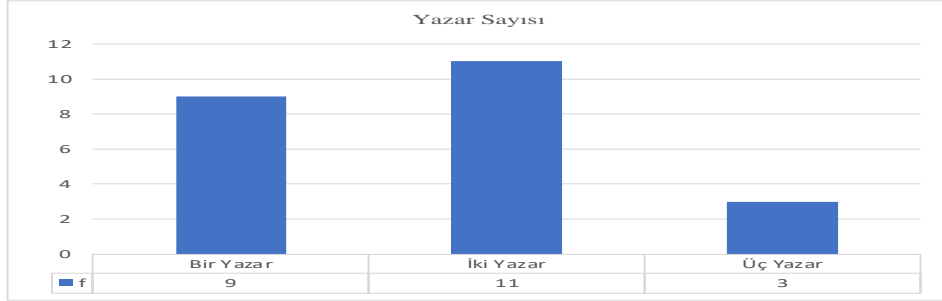

Grafik 1 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ($f=19$) ve makalelerin ($f=23$) birbirine yakın sayıda olduğu görülmektedir. Grafik 2’de eleştirel pedagoji tezlerinin lisansüstü öğrenim düzeyine göre dağılımı verilmektedir.

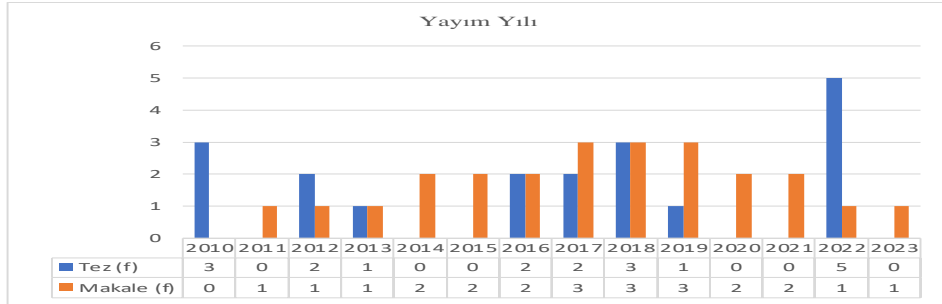
Grafik 2. Eleştirel Pedagoji Tezlerinin Lisansüstü Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin yüksek lisans ($f=13$) ve doktora ($f=6$) tezlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. Grafik 3’te eleştirel pedagoji makalelerinin yazar sayısına göre dağılımı verilmektedir.

Grafik 3. Eleştirel Pedagoji Makalelerinin Yazar Sayısına Göre Dağılımı

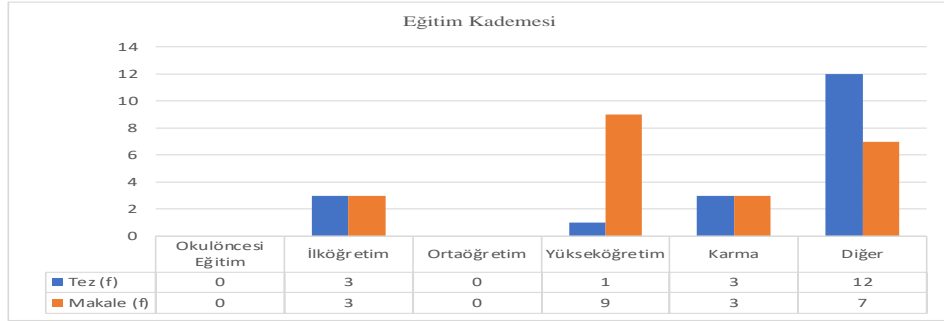
Grafik 3 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin bir ($f=9$) yazarlı, iki yazarlı ($f=11$) ve üç yazarlı ($f=3$) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin çoğunlukla bir ve iki yazarlı olduğu anlaşılmaktadır. Grafik 4'te eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin yayım yılına göre dağılımı verilmektedir.

Grafik 4. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Yayım Yılına Göre Dağılımı

Grafik 4 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin 2010 yılında ($f=3$), 2012 yılında ($f=2$), 2013 yılında ($f=1$), 2016 yılında ($f=2$), 2017 yılında ($f=2$), 2018 yılında ($f=3$), 2019 yılında ($f=1$) ve 2022 yılında ($f=5$) yazıldığı görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin ise 2011 yılında ($f=1$), 2012 yılında ($f=1$), 2013 yılında ($f=1$), 2014 yılında ($f=2$), 2015 yılında ($f=2$), 2016 yılında ($f=2$), 2017 yılında ($f=3$), 2018 yılında ($f=3$), 2019 yılında ($f=3$), 2020 yılında ($f=2$), 2021 yılında ($f=2$), 2022 yılında ($f=1$) ve 2023 yılında ($f=1$) yazıldığı fark edilmektedir.

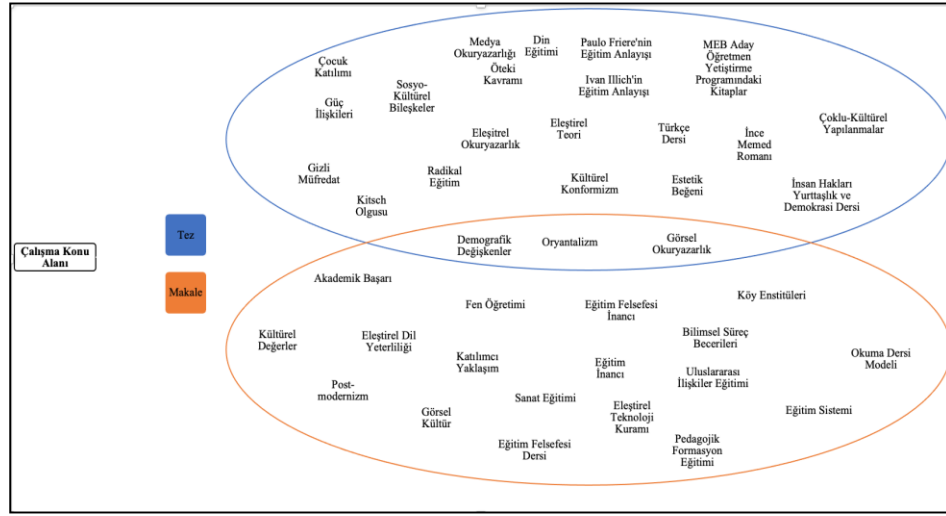
Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin 2010 ile 2023 yılları arasında yazıldığı, en fazla yayının 2018 ile 2022 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Grafik 5'te eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin eğitim kademesine göre dağılımı verilmektedir.

Grafik 5. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Eğitim Kademesine Göre Dağılımı

Grafik 5 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin ilköğretim ($f=3$), yükseköğretim ($f=1$), karma ($f=3$) ve diğer ($f=12$) kategorilerde şekillendiği görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin ise ilköğretim ($f=3$), yükseköğretim ($f=9$), karma ($f=3$) ve diğer ($f=7$) kategorilerde şekillendiği fark edilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda okulöncesi eğitim ve ortaöğretim kademelerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin çoğunluğu literatürü açıklamaya yönelik gerçekleştirildiği için herhangi bir eğitim kademesini kapsamamaktadır. Şekil 1'de eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin çalışma konu alanına göre dağılımına yer verilmektedir.

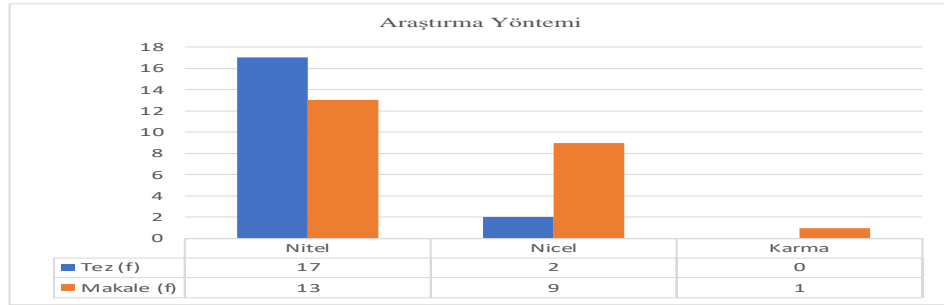

Şekil 1. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Çalışma Konu Alanına Göre Dağılımı

Şekil 1 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayımlanan tezlerin *Radikal Eğitim*, *Çocuk Katılımı*, *Güç İlişkileri*, *Öteki Kavramı*, *Medya Okuryazarlığı*, *Görsel Okuryazarlık*, *Eleştirel Okuryazarlık*, *Kitsch Olgusu*, *Estetik Beğeni*, *Gizli Müfredat*, *Oryantalizm*, *Eleştirel Teori*, *Sosyo-Kültürel Bileşeler*, *Kültürel Konformizm*, *Çoğu-Kültürel Yapılanmalar*, *Din Eğitimi*, *Paulo Friere'nin Eğitim Anlayışı*, *Ivan Illich'in Eğitim Anlayışı*, *Demografik Değişkenler*, *MEB Aday Öğretmen Yetiştirme Programındaki Kitaplar*, *İnce Memed Romanı*, *Türkçe Dersi*, *İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi* konu alanları ile birlikte çalışılarak yazıldığı görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yazılan yayımlanan makalelerin ise *Kültürel Değerler*, *Katılımcı Yaklaşım*, *Eleştirel Dil Yeterliliği*, *Eleştirel Teknoloji Kuramı*, *Uluslararası İlişkiler Eğitimi*, *Oryantalizm*, *Görsel Kültür*, *Post-modernizm*, *Sanat Eğitimi*, *Görsel Okuryazarlık*, *Okuma Dersi Modeli*, *Köy Enstitüleri*, *Akademik Başarı*, *Bilimsel Süreç Becerileri*, *Eğitim İnancı*, *Eğitim Felsefesi İnancı*, *Eğitim Sistemi*, *Pedagojik Formasyon Eğitimi*, *Demografik Değişkenler*, *Eğitim Felsefesi Dersi*, *Fen Öğretimi* konu alanları ile birlikte çalışılarak yazıldığı fark edilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayımlanan araştırmaların çok farklı çalışma konu alanlarında şekillendiği

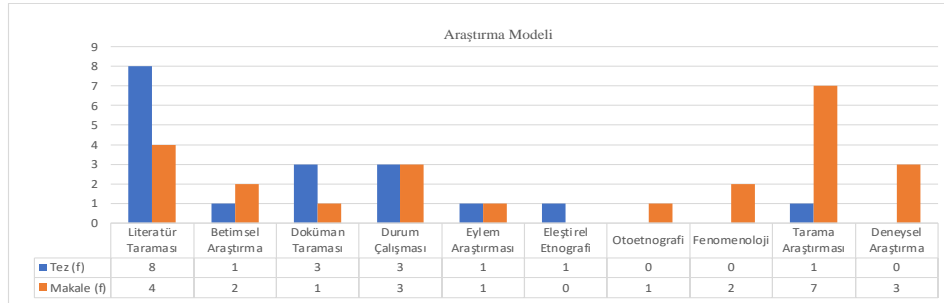
anlaşılmaktadır. Grafik 6’da eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin araştırma yöntemine göre dağılımına yer verilmektedir.

Grafik 6. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Grafik 6 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerde nitel ($f=17$) ve nicel ($f=2$) araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerde ise nitel ($f=13$), nicel ($f=9$) ve karma ($f=1$) araştırma yöntemlerinin kullanıldığı fark edilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmaların çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerine yöneldiği, karma yöntemde yapılan araştırmaların ise bir sınırlılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Grafik 7’de eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin araştırma modeline göre dağılımına yer verilmektedir.

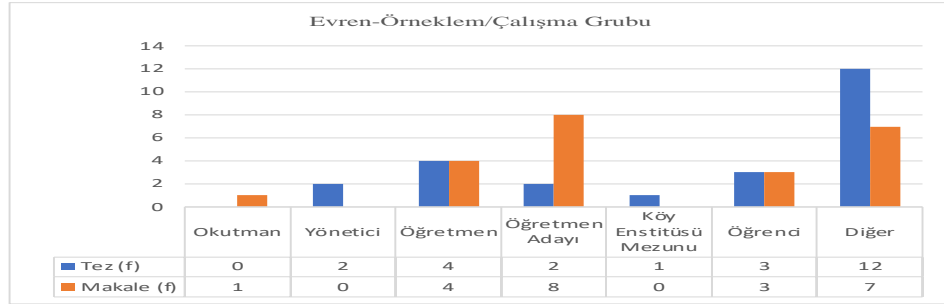
Grafik 7. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Araştırma Modeline Göre Dağılımı

Grafik 7 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerde literatür taraması ($f=8$), betimsel araştırma ($f=1$), doküman taraması ($f=3$), durum çalışması

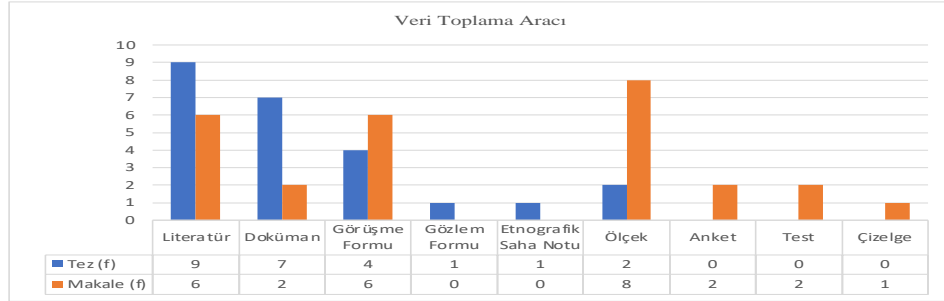
($f=3$), eylem araştırması ($f=1$), eleştirel etnografi ($f=1$) ve tarama araştırması ($f=1$) modellerinin kullanıldığı görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerde ise literatür taraması ($f=4$), betimsel araştırma ($f=2$), doküman taraması ($f=1$), durum çalışması ($f=3$), eylem araştırması ($f=1$), otoetnografi ($f=1$), fenomenoloji ($f=2$), tarama araştırması ($f=7$) ve deneysel araştırma ($f=3$) modellerinin kullanıldığı fark edilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmalarda literatür taraması, tarama araştırması ve durum çalışması en çok tercih edilen araştırma modelleridir. Grafik 8’de eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin çalışma grubuna göre dağılımına yer verilmektedir.

Grafik 8. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Evren-Örneklem/Çalışma Grubuna Göre Dağılımı

Grafik 8 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yapılan tezlerde evren-örneklemi/çalışma grubu yönetici ($f=2$), öğretmen ($f=4$), öğretmen adayı ($f=2$), köy enstitüsü mezunu ($f=1$), öğrenci ($f=3$) ve diğer ($f=12$) kategorilerden oluşmaktadır. Eleştirel pedagoji konusunda yapılan makalelerde ise evren-örneklemi/çalışma grubunun okutman ($f=1$), öğretmen ($f=4$), öğretmen adayı ($f=8$), öğrenci ($f=3$) ve diğer ($f=7$) kategorilerden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmalarda literatüre ilişkin veri kaynaklarına en çok yönelimin olduğu, bununla birlikte öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının en çok çalışılan gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Grafik 9’da eleştirel pedagoji tez ve makalelerinin veri toplama araçlarına göre dağılımına yer verilmektedir.

Grafik 9. Eleştirel Pedagoji Tez ve Makalelerinin Veri Toplama Aracına Göre Dağılımı

Grafik 9 incelendiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yapılan tezlerde literatürün ($f=9$), dokümanların ($f=7$), görüşme formlarının ($f=4$), gözlem formlarının ($f=1$), etnografik saha notlarının ($f=1$) ve ölçeklerin ($f=2$) kullanıldığı görülmektedir. Eleştirel pedagoji konusunda yapılan makalelerde ise literatürün ($f=6$), dokümanların ($f=2$), görüşme formlarının ($f=6$), ölçeklerin ($f=8$), anketlerin ($f=2$), testlerin ($f=2$) ve çizelgelerin ($f=1$) kullanıldığı fark edilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel pedagoji konusunda yayınlan araştırmalarda literatürün, görüşme formlarının, ölçeklerin ve dokümanların en çok kullanılan veri toplama araçları olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada Türkiye’de yayımlanan, anahtar sözcükleri arasında eleştirel pedagoji olan tez ve makalelere ilişkin bibliyografik bir çözümleme yapılması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *araştırmanın ilk alt problemi*, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makale sayılarının incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin birbirine yakın sayıda olduğu görülmektedir. Balcı ve Kocabaş (2020), eleştirel pedagoji konusunda daha çok ve derinlemesine çalışmalar yapıp bunların var olan eğitim sistemiyle kaynaştırılmasını önermektedirler. Yıldırım (2010), Türkiye’de eleştirel pedagoji kapsamında yapılan araştırmaların eksik olduğunu, bu nedenle yaygınlaştırılması gerektiğini ve özellikle tez çalışmalarının

sayısının artırılması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji konusunda daha fazla ve derinlemesine tez ve makale yayınlanmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir. Ayrıca Türkiye'de eleştirel pedagoji alanına yönelen akademik ilginin azlığına rağmen 2009 yılından beri Eleştirel Pedagoji Dergisi isimli politik bir derginin düzenli olarak yayınlandığı (Eleştirel Pedagoji, 2023; Ural ve Açar, 2019); eleştirel pedagoji isimli lisans/lisansüstü düzeyde derslerin yürütüldüğü ifade edilebilir (Gazi Üniversitesi, 2023).

Araştırmanın ikinci alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin lisansüstü öğrenim düzeyine göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. Sarıgöz ve Özkara (2015), özellikle eğitim fakültesinde yüksek lisans yapacak bireylerin eleştirel pedagoji konusunda çalışma yapıp, eleştirel pedagojiye ilişkin farkındalık geliştirmesinin çok önemli olduğunu belirtmektedirler. Yılmaz ve Altinkurt (2011), mevcut düzeni meşrulaştıran çalışmalardan ziyade, eleştirel pedagoji kapsamında mevcut düzeni sorgulayıcı araştırmalar yapılmasını tavsiye etmektedirler. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yüksek lisans düzeyinde tez yapılmasına dair bir farkındalığın gelişmeye başladığı, ancak aynı hassasiyetin doktora tezleri içinde geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin yazar sayısına göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan makalelerin çoğunlukla bir ve iki yazarlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, eleştirel pedagojinin praxis, diyalog, entelektüel emek ve örgütlenme kavramlarına ilişkin yaptığı vurgulara bakıldığında birden fazla yazarla yapılan çalışmaların artmasının anlamlı olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin yayım yılına göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda ilk yayının 2010 yılında yazıldığı, en fazla yayının 2018 ile 2022

yılında yapıldığı anlaşılmaktadır. Ural (2020c) eleştirel pedagojiye ilişkin yapılan çalışmaların serüveninin Türkiye’de yeni -1990’lı yıllar- olsa da 2020’li yıllara geldiğimizde önemli bir gelişme gösterdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez makalelerin son yıllarda bir artış eğiliminde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın beşinci alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin uygulandığı eğitim kademesine göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda okulöncesi eğitim ve ortaöğretim kademelerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin çoğunluğu literatür taraması şeklinde gerçekleştirildiği için herhangi bir eğitim kademesini kapsamamaktadır. Burak (2019), eleştirel pedagojiye ilişkin yapılacak araştırmaların farklı eğitim kademelerinde gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Eroğlu ve Şimşek (2021), Türkiye’de okulöncesi eğitim kurumlarının eleştirel pedagojinin savunduğu eşitlikçi, çoğulcu, demokratik, eleştirel, dönüştürücü ve özgürleştirici olma sorumluluklarını gerçekleştirmekten yoksun olduklarını, bu nedenle okul öncesi eğitim kademesinde eleştirel pedagojiye ilişkin yapılacak araştırmaların eğitimin niteliğini artırması açısından kıymetli olduğunu dile getirmektedirler. Sarıgöz ve Özkara (2015), ilköğretimden yükseköğretim eğitim kademesine kadar eleştirel pedagojiye ilişkin çalışmaların tüm disiplinlerde yürütülmesi gerektiğinden bahsetmektedirler. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji kapsamında tüm eğitim kademelerinde araştırmaların gerçekleştirilmesinin büyük bir önem taşıdığı, bununla birlikte özellikle okulöncesi eğitim ve ortaöğretim kademelerinde araştırmaların yapılmasının öncelikli olduğu söylenebilir.

Araştırmanın altıncı alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin eleştirel pedagoji ile birlikte incelenen çalışma konu alanına göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmaların çok farklı çalışma konu alanlarında şekillendiği anlaşılmaktadır. Freire

(2021) eleştirel pedagoji konusunda yapılacak araştırmalarda her bir yerelde ve her bir spesifik durumda oraya özgü “üretken/doğurgan konuların” görünür kılınması için çalışmalar yürütülmesi gerektiğini ve eğitim materyalinin bu konular kapsamında biçimlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ördem ve Ulum (2019), eleştirel pedagoji konusunda yapılacak çalışmaların radikal ve doğrudan demokrasinin gelişebilmesi için, riskli görülse bile zor konuları tartışabilmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji kapsamına farklı konu alanlarında yapılacak her çalışmanın bir risk taşımakla birlikte literatüre büyük bir katkı sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmanın yedinci alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin araştırma yöntemine göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmaların çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerine yöneldiği, karma yöntemde yapılan araştırmaların ise bir sınırlılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Balcı (2016), eleştirel pedagoji konusunda özellikle daha fazla nitel araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Burak (2019), eleştirel pedagoji konusunda nicel, nitel ve karma araştırma desenlerinde araştırmalar yürütülmesini önermektedirler. Cavak (2022) ve Varlıkgörücüsü ve Şahin (2018), eleştirel pedagoji konusunda daha kapsamlı nitel ve nicel yöntemde kurgulanmış araştırmaların yapılması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Weiner (2003) sosyokültürel açıdan geliştirilen eleştirel pedagoji konusunda geliştirilen olumsuz bakış açısına karşı eleştirel pedagojinin teorik ve metodolojik olarak sağlam bir çerçeve sunmasını önemli bulmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji konusunda nitel araştırma ile tasarlanan araştırmaların bir öncelik oluşturduğu, karma yöntemle tasarlanan araştırmaların ise neredeyse yok denecek kadar az olduğu için karma yöntemde çalışılmasının büyük bir ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sekizinci alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin araştırma modeline göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında,

eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmalarda literatür taraması, tarama araştırması ve durum çalışması en çok tercih edilen araştırma modelleridir. Cavak (2022), eleştirel pedagoji konusunda yapılacak araştırmaların boylamsal araştırma ve eylem araştırması deseninde tasarlanabileceğini belirtmektedir. İnce (2022), çeşitli katılımcılarla eleştirel pedagojinin uygulamalarına ilişkin fenomenolojik desende kurgulanan araştırmalar yapılmasını tavsiye etmektedir. Türkkan ve Şenocak (2021), eleştirel pedagoji konusunda yöneticilerin, öğretim üyelerinin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dahil olduğu, daha büyük kapsamda bir ihtiyaç analizi araştırmasının gerçekleştirilmesini önermektedirler. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji konusunda deneyimlerin anlamlandırılmasına ve gözlemlenmesine yönelik çeşitli desenlerde yapılacak araştırmaların öncelikli ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin çalışma grubuna göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan araştırmalarda literatüre ilişkin veri kaynaklarına en çok yönelimin olduğu, bununla birlikte öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının en çok çalışılan gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Balcı ve Kocabaş (2020), eleştirel pedagojiye yönelik yapılacak çalışmalarla öğretmen adaylarının eğitim sistemine eleştirel yaklaşabilmelerinin sağlanmasını ve eğitim fakültelerine eleştirel pedagoji derslerinin konulmasını tavsiye etmektedirler. Cavak (2022), eleştirel pedagoji konusunda yapılacak çalışmalarda veli ve öğrenci görüşlerine başvurulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Burak (2019), Kozikoğlu ve Erden (2018) ve Efe (2017), eleştirel pedagoji konusunda yapılacak araştırmalarda farklı örneklem gruplarının yaklaşımlarının incelenmesi gerektiğini belirtmektedirler. Sarıgöz ve Özkara (2015), öğretmenlere ve Milli Eğitim Bakanlığındaki uzmanlara yönelik eleştirel pedagojiye yönelik çalışmalar yapılmasının ve bilinç kazandırılmasının gerekliliğinden bahsetmektedirler. Varlıkgörücüsü ve Şahin (2018) ise araştırmalarında, özellikle lisansüstü öğrencilerle eleştirel pedagojiye ilişkin çalışmaların yapılmasını önemli bulmaktadırlar. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak

değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji kapsamında kültür işçileri olarak değerlendirebileceğimiz öğretmen adaylarının konuya ilişkin farkındalık geliştirmesinin önemli görüldüğü, bununla birlikte diğer bileşenler olan veliler ve eğitim uzmanları gibi çalışma gruplarının da araştırmalara dahil edilmesine ihtiyaç duyuldu söylenebilir.

Araştırmanın onuncu alt problemi, eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin veri toplama araçlarına göre incelenmesidir. Bu alt problem bağlamında, eleştirel pedagoji konusunda yayınlan araştırmalarda literatürün, görüşme formlarının, ölçeklerin ve dokümanların en çok kullanılan veri toplama araçları olduğu görülmektedir. Cavak (2022), eleştirel pedagoji konusunda yapılacak araştırmalarda veri toplamı aracı olarak ölçek, anket ve gözlem formunun kullanılmasını tavsiye etmektedir. Yıldırım (2010), eleştirel pedagoji konusunda literatürün önemine dikkat çekerek, yabancı kaynakların daha fazla tercüme edilmesini önermektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın ve ilgili araştırmaların sonuçları ortak olarak değerlendirildiğinde, eleştirel pedagoji kapsamında yapılacak araştırmalarda farklı veri toplama araçlarının kullanılmasının önemli görüldüğü söylenebilir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, bu araştırmanın sonuçlarına göre eleştirel pedagoji konusunda yayınlanan tez ve makalelerin birbirine yakın sayıda olduğu; tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezlerinden oluştuğu; makalelerin çoğunlukla bir ve iki yazarlı olduğu; yayınların 2010 ile 2023 yılları arasında yazıldığı, en fazla yayının 2018 ile 2022 yılında yapıldığı; okulöncesi eğitim ve ortaöğretim kademelerinde herhangi bir araştırmanın yapılmadığı, yayınların çoğunluğunun literatür taraması şeklinde gerçekleştirildiği için herhangi bir eğitim kademesini kapsamadığı; araştırmaların çok farklı çalışma konu alanlarında şekillendiği; araştırmaların çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerine yöneldiği, karma yöntemde yapılan araştırmaların ise bir sınırlılık gösterdiği; araştırmalarda literatür taramasının, tarama araştırmasının ve durum çalışmasının en çok tercih edilen araştırma modelleri olduğu; araştırmalarda literatüre ilişkin veri kaynaklarına en çok yönelimin olduğu, bununla birlikte öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının en çok çalışılan gruplar olduğu ve araştırmalarda literatürün, görüşme formlarının, ölçeklerin ve dokümanların en çok

kullanılan veri toplama araçları olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, bu araştırmanın sonraki araştırmalara temel teşkil edeceği, araştırmacılara çalışmalarını planlama ve yön çizme noktasında katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Bununla birlikte eleştirel pedagoji çalışmalarının sayısının artması gerektiği; konunun okulöncesi ile ortaöğretim kademelerinde de çalışması gerektiği; araştırmalarda karma yönteme de yer verilmesi gerektiği ve farklı çalışma grupları (veli, eğitim uzmanı vb.) ile çeşitlendirilme yapılması gerektiği önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, H. H. (2020). Eleştirel pedagoji üzerine Prof. Dr. Hasan Hüseyin Aksoy ile söyleşi. *Eleştirel Pedagoji*, 66, 36-42.
http://www.elestirelpedagoji.com/FileUpload/ks7397/File/66._sayi_pdf.pdf.
- Althusser, L. (2019). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (A. Tümertekin, Çev.). İthaki Yayınları.
- Apple, M. W. (1982). *Education and power*. Routledge & Kegan Paul.
- Apple, M. W. (2009). Müfredatın ve eğitimin yeniden yapılandırılması / Neo-liberalizmin ve yeni-muhafazakarlığın gündemi (E. Ç. Babaoğlu, Çev.). D. Harvey, P. Freire, P. McLaren, M. W. Apple & H. A. Giroux (Ed.), *Eleştirel pedagoji söyleşileri* içinde (1. bs., s. 45-90). Kalkedon Yayınları.
- Apple, M. W. (2017). Eğitim toplumu değiştirebilir mi? (Y. Acar-Çiftçi & Y. E. Ömür, Çev.). Ş. Çınkır (Çev. Ed.), *Eğitim toplumu değiştirebilir mi?* (ss. 15-44). Anı Yayıncılık.
- Aronowitz, S., & Giroux, H. A. (1985). *Education under siege: The conservative, liberal and radical debate over schooling*. Routledge.
- Aronowitz, S. (2012). *C. Wright Mills and the making of political intellectuals*. Columbia University Press.
- Assoun, P. L. (2012). *Frankfurt okulu* (I. Ergüder, Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Balcı, A. T. (2016). *Eleştirel pedagoji algısının bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 430701) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Balcı, A. T., & Kocabaş, A. (2020). Sınıf öğretmenlerinin eleştirel pedagoji ilkelerine katılım düzeyleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(1), 53-68.
<https://doi.org/10.17244/eku.638268>.
- Berger, J. M. & Baker, C. M. (2014). Bibliometrics: An overview, RGUHS. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 14(4), 81-92. <https://doi.org/10.5530/rjps.2014.3.2>.
- Bottomore, T. (2016). *Frankfurt okulu ve eleştirisi* (Ü. H. Yolsal, Çev.). Say Yayınları.
- Burak, A. (2019). *Okul yöneticileri ve öğretmenlerin eleştirel pedagojiye ilişkin görüşleri* (Tez No. 551508) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research techniques and procedures for developing grounded theory*. SAGE Publications.
- Cavak, G. D. (2022). *Eleştirel pedagoji: Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri* (Tez No. 731006) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Demir, H., & Erigüç, G. (2018). Bibliyometrik bir analiz ile yönetim düşünce sisteminin incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 91-114.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/557505>.
- Efe, P. (2017). *İlkokul 4. sınıfta Türkçe ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi derslerinde eleştirel pedagoji uygulamaları* (Tez No. 472040) [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Eleştirel Pedagoji (2023, June 4). Anasayfa. *Eleştirel Pedagoji*.
<http://www.elestirelpedagoji.com>.
- Eroğlu, Ö., & Şimşek, H. A. (2021). Türkiye’de okul öncesi eğitime eleştirel pedagojik yaklaşım. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 387-397.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1607496>.
- Evren, S., & Kozak, N. (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia*, 25(1), 61-80.
<https://doi.org/10.1080/13032917.2013.824906>.
- Freire, P., & Macedo, D. (1998). *Okuryazarlık sözcükleri ve dünyayı okumak* (S. Ayhan, Çev.). İmge Kitapevi.
- Freire, P. (2019a). *Ezilenlerin pedagojisi* (D. Hattatoğlu & E. Özbek, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Freire, P. (2019b). *Kültür işçileri olarak öğretmenler: Öğretmeye cesaret edenlere mektuplar* (Ç. Sümer, Çev.). Yordam Kitap.
- Freire, P. (2021). *Eleştirel bilinç için eğitim* (D. Hattatoğlu, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Freire, P. (2022a). *Öfkenin pedagojisi* (B. Genç, Çev.). Yeni İnsan.
- Freire, P. (2022b). *Özgürlüğün pedagojisi: Etik, demokrasi ve medeni cesaret* (G. Kurt-Gevinç, Çev.). Yordam Kitap.
- Gazi Üniversitesi (2023, 4 Haziran). *Eğitim yönetimi anabilim dalı doktora programı ders programı*. <https://gef-egitimbilimleri-egitimyonetimi.gazi.edu.tr/view/page/28534>.
- Giroux, H. A. (1986). Authority, intellectuals, and the politics of practical learning. *Teachers College Record*, 88(1), 22-40.
<https://doi.org/10.1177/016146818608800103>.
- Giroux, H. A. (1997). *Pedagogy and the politics of hope: Theory, culture, and schooling, a critical reader*. Routledge.
- Giroux, H. A. (1998). Okuma-yazma ve eleştirel eğitim (S. Ayhan, Çev.), P. Freire & D. Macedo (Ed.), *Okuryazarlık sözcükleri ve dünyayı okumak* içinde (1. bs., s. 33-71). İmge Kitapevi.
- Giroux, H. A. (2009). Dil/kültürel incelemeler alanında eleştirel pedagojinin bir rolü var mıdır? (E. Ç. Babaoğlu, Çev.). D. Harvey, P. Freire, P. McLaren, M. W. Apple & H. A. Giroux (Ed.), *Eleştirel pedagoji söyleşileri* içinde (1. bs., s. 7-28). Kalkedon Yayınları.

- Hertz, D. (1987). Bibliometrics: History of the development of ideas in statistical bibliography or bibliometrics? In A. Kint & H. Lancour (Eds.), *Encyclopedia of Library and Information Science* (Vol 42, pp. 144-219). Dekker.
- İnce, N. B. (2022). *Sınıfta eleştirel pedagoji: İlkokul 4. sınıf öğrencileriyle eleştirel okuryazarlık uygulamalarının yansımaları* (Tez No. 738124) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Jay, M. (2014). *Diyalektik imgelem: Frankfurt okulunun tarihi ve çalışmaları [1923-1950]* (S. Doğan, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Johnson, A. P. (2019). Veri analizi yöntemleri (S. Ünlüer, Çev.). Y. Uzuner & M. Özten-Anay (Çev. Ed.), *Eylem araştırması el kitabı* içinde (ss. 109-122). Anı Yayıncılık.
- Kincheloe, J. (2008). *Knowledge and critical pedagogy: An Introduction*. Springer Science + Business Media B.V.
- Kincheloe, J. L. (2018). *Eleştirel pedagoji* (K. İnal, Çev.). Yeni İnsan Yayınevi.
- Knight, T., & Pearl, A. (2000). Democratic education and critical pedagogy. *The Urban Review*, 32(3), 197-226. <https://doi.org/10.1023/A:1005177227794>.
- Kozikoğlu, İ., & Erden, R. Z. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim felsefesi inançları ile eleştirel pedagojiye ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(3), 1566-1582. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466392>.
- McLaren, P. (2003a). Critical pedagogy: A look at the major concepts. In A. Darder, M. Baltodano & R. D. Torres (Eds.), *The critical pedagogy reader* (1st ed., pp. 68-96). Routledge Falmer.
- McLaren, P. (2003b). Revolutionary pedagogy in Post-Revolutionary times: Rethinking the political economy of critical education. In A. Darder, M. Baltodano & R. D. Torres (Eds.), *The critical pedagogy reader* (1st ed., pp. 151-184). Routledge Falmer.
- McLaren, P. (2011). *Okullarda yaşam eleştirel pedagojiye giriş* (H. Arslan & M. Y. Eryaman, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Osareh, F. (1996). Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis: A review of literature I. *Libri*, 46, 149-158.
- Ördem, E., & Ulum, Ö. G. (2019). Critical pedagogy and participatory approach in Turkey: views of pre-service ELT teachers. *Electronic Turkish Studies*, 14(2), 679-693. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14655>.
- Pennycook, A. (1999). Introduction: Critical approaches to TESOL. *TESOL Quarterly*, 33(3), 329-348. <https://doi.org/10.2307/3587668>.
- Sarıgöz, O., & Özkara, Y. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ve ilkeleri hakkındaki görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of*

- International Social Research*, 8(39), 710-716.
<https://www.researchgate.net/publication/283336012>.
- Türkkan, B. T., & Şenocak, B. B. (2021). Görsel sanatlar öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji konularını öğrenmeye yönelik görüşleri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 471-485.
<https://doi.org/10.21666/muefd.801120>.
- Ural, A., & Açar, A. N. (2019, July, 3-6). *The importance of "Journal of Critical Pedagogy" for critical pedagogy studies in Turkey* [Conference session]. IX International Conference On Critical Education, University of Naples Federico II & Accademia di Belle Arti, Naples, Italy.
- Ural, A., & Öztürk, A. (2020a). A transformative experience: The influence of critical pedagogy studies on teachers. *Journal for Critical Education Policy Studies (JCEPS)*, 18(2), 159-195. <http://www.jceps.com/wp-content/uploads/2020/09/18-2-5.pdf>.
- Ural, A. (2020b, 26 Mayıs). Eleştirel pedagojinin ne'liği üzerine. *Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi*. <http://www.nirvanasosyal.com/h-684-nazmiye-hazarin-gazi-universitesi-gazi-egitim-fakultesi-ogretim-uyesi-dr-ayhan-ural-ile-elestirel-pe.html>.
- Ural, A. (2020c, 18 Nisan). Eleştirel pedagoji ve eleştirel eğitim yönetimi çalışmaları üzerine. *Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi*. <http://www.nirvanasosyal.com/h-748-elestirel-pedagojinin-neligi-uzerine.html>.
- Varlıkgörocüsü, N., & Şahin, M. (2018). Radikal felsefe, eleştirel pedagoji ve okulsuz toplum. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 75-82.
http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/07.nurcan_varlikgorucusu.pdf.
- Vittoria, P. (2017). *Paulo Freire: Diyaloğun pedagojisine giden yol* (Y. T. Çakçak & E. Çakçak, Çev.). Kalkedon.
- Weiner, E. J. (2003). Beyond doing cultural studies: Toward a cultural studies of critical pedagogy. *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 25(1), 55-73.
<https://doi.org/10.1080/10714410309614>.
- Yıldırım, A. (2010). *Paulo Freire ve Ivan Illich'in eğitim anlayışları ekseninde radikal eğitim eleştirisi üzerine bir araştırma* (Tez No. 249597) [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 195-213. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1492297>.
- Yılmaz, M. (1999). *Kütüphane ve bilgi bilimi açısından bibliyometrinin önemi* (Tez No. 92397) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

SUMMARY

Introduction

It is stated that the main conceptual contributions to critical pedagogy are provided by Marxism and Critical Theory theorists (Aksoy, 2020). McLaren (2011) defines critical pedagogy as learning and making sense of cultural and social structure by students. Problem Identifying Education, pioneered by Freire, forms the core of critical pedagogy studies (Freire, 2019a). In this context, it is important for critical pedagogy to provide a solid theoretical and methodological framework (Weiner, 2000). A comprehensive and holistic approach and analysis of the studies on critical pedagogy in Turkey, the need to reveal the similarities and differences of these studies necessitates this research. Therefore, it is thought that an analysis of theses and articles on critical pedagogy in Turkey will provide information about the quality of research and shed light on future researchers. This research is limited to the studies in the Higher Education Council Thesis Center and ULAKBİM-TR Directory databases as of June 1, 2023. In this context, the aim of this research is to make a bibliographic analysis of the theses and articles published in Turkey, the keywords of which are critical pedagogy. For this purpose, answers are sought for the following sub-problems:

1. Published in the field of critical pedagogy;

- a. What is the distribution of the number of theses and articles?*
- b. What is the distribution of their theses according to their graduate education levels?*
- c. What is the distribution of the articles according to the number of authors?*
- d. What is the distribution of theses and articles by year of publication?*
- e. What is the distribution of theses and articles by education level to which they are applied?*
- f. How is the distribution of theses and articles according to the subject area of study examined together with critical pedagogy?*
- g. What is the distribution of theses and articles according to research method?*
- h. What is the distribution of theses and articles according to the research model?*
- i. What is the distribution of theses and articles according to the universe-sample/study group?*
- j. What is the distribution of theses and articles according to the data collection tools used?*

Methodology

In this study, the bibliometric research method, one of the qualitative research models, was used. The data source of this research consists of 19 theses and 23 articles whose keyword is critical pedagogy and indexed in Council of Higher Education Thesis Center and Turkish Academic Network And Information Center Index databases until 1 June 2023. In this research, descriptive analysis, one of the qualitative data analysis types, was used. In the coding process, the categorical analysis technique was used.

Conclusion

When we look at the theses and articles on critical pedagogy in general; it has been determined that the number of theses and articles published on critical pedagogy is close to each other; theses are mostly composed of master's theses; articles are mostly with one or two authors; the first publication was written in 2010, with the most publications in 2018 and 2022; that no

research has been done in pre-school and secondary education levels, and since most of the publications are carried out to explain the literature, they do not cover any level of education; research is shaped in many different study subject areas; research mostly tend towards qualitative research methods, while research conducted in mixed method show a limitation; literature review, survey research and case study are the most preferred research models; in the research, it is seen that the most orientation to the data sources are related to the literature, however, the teachers and teacher candidates are the most studied groups, and the literature, interview forms, scales and documents are the most preferred data collection tools in the research.

Discussion and Suggestions

Balcı and Kocabaş (2020) suggest that more and more in-depth research on critical pedagogy should be conducted and that these should be integrated with the current education system. However, it can be suggested that the number of critical pedagogical studies should be increased; the subject should also be studied at pre-school and secondary education levels; it is necessary to include mixed method in research and they should be diversified with different study groups.

ORCID

Ayhan Ural ORCID 0000-0002-2548-3745

Hilal Çalmaşur ORCID 0000-0002-5803-0988

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma derleme türünde olduğu için etik kurul izni gerektirmemektedir.